

26. A. Lewin, *Próba tworzenia systemu wychowawczego. Trzy lata pracy doświadczalnej w Szkole Podstawowej nr 187 w Warszawie*, PZWS, Warszawa 1966.

27. A. Jamiński, *Wychowanie przez pracę. Z doświadczeń „Szkoły na Dziesiątej w Lublinie”*, WSiP, Warszawa 1976.

28. K. Czajkowski, *Wychowanie zespołowe w domach dziecka. Inspiracje makareńskie*, PZWS, Warszawa 1964; M. Falkowska, *Korzystam z dorobku pedagogicznego Antoniego Makarenki*, W: A. Lewin (red.), *Próby i doświadczenia makareńskie w Polsce*, CODKL, Warszawa 1966, s.93–110.

29. S. Bendkowski, *Problemy resocjalizacji w twórczości i działalności A.S. Makarenki*, W: *Problemy wychowania społeczno–moralnego i resocjalizacji w twórczości i działalności A. Makarenki*, TKKŚ, CODKL, Warszawa 1970, s. 61–108.

30. *Makarenko o wychowaniu*, Wybór pism, pod red. A. Lewina i M. Bybluka, WSiP Warszawa 1988.

31. Zob. *Antoni Makarenko, Konfrontacje pedagogiczne z końca wieku*, pod red. M. Bybluka, Toruń 1999.

32. M. Bybluk, *Inny Makarenki. Krytyczna analiza działalności, rozwój myśli pedagogicznej i zastosowanie w ZSRR*, Toruń 1990.

33. W. Teiss, *Zniewolone dzieciństwo*, Wyd. Żak, Warszawa 1996.

34. J. Miąso, *Historia wychowania wieku XX*, PWN, Warszawa 1980.

35. Dowodem potwierdzającym ponadczasową żywotność pedagogiki Makarenki jest m.in. obroniona w 1993 roku na WSP w Bydgoszczy praca doktorska I. Pyrzyka, *Elementy pedagogiki opiekuńczej w pracach J. Pestalozziego, J. Korczaka, A. Makarenki i Cz. Babickiego* oraz praca doktorska A. Kadykały *Dzieciństwo jako rosyjski temat kulturowy XX wieku*, Warszawa 2014.

36. Pedagogika Makarenki nie występuje w żadnym najnowszym podręczniku pedagogiki i historii wychowania dla szkół wyższych w Polsce, zaledwie krótkie informacje o Makarence zamieszczone są w słownikach biograficznych i encyklopediach.

ETHICALLY ORIENTED A.S. MAKARENKO'S EDUCATIONAL SYSTEM

*Mettini E.
Pisa, Italy*

The question of values in education must draw attention to itself, considering that ethical profile of the world we live in is no more based on solid moral foundations which we can consider meaningful and compulsory for everyone, taking into account the “hyper-liberalization” of basic social institutions, including ethical ones, considering that such a “ethical anarchy” considering that that latter may erase differences linked to values between age, sex, special groups and students’ activists. Along with it, we have to pay attention to globalization of world society having as result chaotic cross–cultural clashes and awkward consequences since migrants and other groups of people coming from abroad (for instance workers) create their own communities whose values can intersect and, at a certain extent, interfere with predominant values of the country they are living in, a factor that does

not play a secondary role, in our mind. Hence, it must be stressed that above-mentioned phenomena are really challenging for “traditional” educational and pedagogical systems in force of that fact that school is the keeper of social values, as E. Durkheim argued and, at the same time, she must play close attention to (sub)cultural elements, and consequently, ethical foundations of different social and ethnic groups. Consequently, in the field of pedagogical and educational sciences a need for changes of traditional paradigms and approaches to ethical (value-oriented) education is acute. To our mind, it is necessary to find innovative methods for solving such puzzling question like ethical education of young people coming from different social contexts and, those groundbreaking approaches can be found in pedagogical and educational heritage of A. S. Makarenko. We think that using his pedagogical ideas and concepts may open a new stage of development in modern educational sciences, because A. S. Makarenko elaborated a personality-centered pedagogical system, i.d. a system within which pupil can develop, and realize himself/herself at the fullest extent in a democratic and dynamic context like educational collective A.S. Makarenko. Even if some scholars are keen to criticize him as distinguished Soviet pedagogue, we are convinced that it is possible to use his axiological theory nowadays in modern social frameworks. As a matter of fact, personality is a source of values in force of her social interactions and relationships, modifying for the better her social behavior, her inner structure thanks to new psychological stimuli she got inside the collective. Those latter had a positive impact on personality and promoted development of important values like honesty, honor, responsibility, and others which must be aimed at shaping a democratic society within which personality may be the main social actor. In Makarenko’s opinion, pedagogy, and consequently, education, must be a scientifically integral and synthetic system, as far as both of these sciences have deal with the person as a system, who must be educated not partially, because the person is the result of all the influences is exposed to. It means that the person enters the education process as a composite system, and this system must not to dissipate into the society but become a part of it. The education must be a social one, and it concerns the value as well. Such development was encouraged by perspective lines system, one of the greatest ideas of A.S. Makarenko, a three-step system moving from lowest level of psychological and moral satisfaction to the highest one, so that young people could find they own way on life, as far as they have developing their social skills and ability, if we pay attention to fact that on the basis of Makarenko’s educational system lied Constitution and other official documents determining rights and obligation of each member of Colony or Commune, encompassing some elements of Kurt Lewin’s T-group [1] and fixing fundamentals of culture of personality. We think that it is important to underscore this fact, because A.S. Makarenko tried to educate real personality and citizens, i.e. a real human community, based neither on sharing something in social networks, nor on formal participation in social life of people, which represents an important element in building up a new society whose most important values are work as creator of value (not only a status gain) and commonwealth of people based on shared values which must help people to create a

better world. This approach foresees a mutual process from society to personal and vice versa, where This kind of approach we can call cultural changing paradigm, elevates personality from biosphere to the anthroposphere, scilicet to the full comprehension by the person of himself/herself, as a creating and acting personality in contact with other citizens.

References:

1. Mettini E. Makarenko's collective as a T-group. Makarenko's Almanach. Pages 73–81. Moscow, 2010. Press house Narodnoe Obrazovanie

A.S. MAKARENKO JAKO PŘEDCHŮDCE A INSPIRÁTOR TERAPEUTICKÝCH KOMUNIT

*Bendl Stanislav
Praha, Česká republika*

(A. S. Makarenka považuji za jednoho z nejvýznamnějších „dělníků“ sociální pedagogiky, člověka, který stál v „první linii“ práce s tzv. bezprizornými, opuštěnými, chudými a vyloučenými jedinci stojícími na okraji společnosti, dnes bychom řekli dětmi ulice.

A. S. Makarenko byl v oblasti (pře)výchovy nejen velmi úspěšným vychovatelem ve své době, ale je také dosud velmi inspirativním pedagogem, zejména v případě tzv. etopedických zařízení, jakými jsou např. výchovné ústavy pro děti a mládež, které Makarenko (v jeho případě pracovní kolonie a komuny) budoval jako zařízení s vnitřní sociální strukturou, tj. jako zařízení fungující do značné míry na principu samosprávy dětí a mládeže.

Jeho přístupy, principy a metody výchovy jsou dodnes využívány jako účinné nástroje rovněž v terapeutických komunitách. Následující text je vybranou kapitolou z mé publikace „Základy sociální pedagogiky“ (2016, s. 173–177), která právě pojednává o Makarenkovi jako předchůdci, resp. inspirátorovi, terapeutických komunit).

Proslulý ukrajinský pedagog A. S. Makarenko, který je znám především díky své úspěšné práci s tzv. bezprizornou mládeží, je dodnes velmi inspirativní osobností jak na poli školní výchovy, tak zejména v oblasti (pře)výchovy jedinců s problémovým chováním. Makarenko byl bezpochyby pedagog, který svými metodami v oblasti nápravné výchovy předběhl dobu. Důkazem jsou nejen mezinárodní konference, které se o Makarenkovi a jeho díle dodnes pořádají po celém světě, včetně USA, Austrálie a evropských zemí, ale také současné přístupy a strategie, které používají Makarenkovy metody a formy výchovy, popř. na ně navazují.

Ne všechny metody a opatření, která Makarenko úspěšně aplikoval na poli (pře)výchovy, jsou Makarenkovým „vynálezem“, ne všem přístupům a postupům je možno přisuzovat Makarenkovo autorství. Každopádně byl ale Makarenko tím, kdo